

**ER QA'RIDAN FOYDALANGANLIK
UCHUN SOLIQ**

Eshqurbonov Bahrom

REJA:

- SOLIQ TO`LOVCHILAR
- SOLIQ OBYEKTI
- SOLIQ BAZASI
- SOLIQ STAVKALARI
- SOLIQNI HISOBLAB CHIQRARISH, SOLIQ HISOBOTLARINI TAQDIM ETISH VA SOLIQNI TO`LASH TARTIBI

SOLIQ TO`LOVCHILARI

O'zbekiston Respublikasi hududida yer qa'ridan foydali qazilmalarni qazib olishni va (yoki) texnogen mineral hosilalardan foydali qazilmalarni ajratib olishni (bundan buyon ushbu bo'limda foydali qazilmalarni qazib olish (ajratib olish) deb yuritiladi) amalga oshiruvchi

yuridik shaxslar

jismoniy shaxslar

SOLIQ TO`LOVCHILARI EMAS !

Qonunchilikda nazarda tutilgan shartlarga rioya etgan holda qimmatbaho metallarni oltin izlovchilar usulida qazib olishga doir faoliyatni amalga oshiruvchi jismoniy shaxslar qimmatbaho metallarni oltin izlovchilar usulida qazib olishga doir faoliyatni amalga oshirishga taalluqli qism bo'yicha soliq to'lovchilar bo'lmaydi.

Soliq solish obyekti

Foydali qazilmani qazib olish (ajratib olish) hajmi yer qa'ridan foydalanganlik uchun soliq (bundan buyon ushbu bo'limda soliq deb yuritiladi) solish obyektidir.

Foydali qazilmalarni qazib olishning (ajratib

Qazib olingan (ajratib olingan) foydali qazilmaning hajmi qazib olish (ajratib olish), birlamchi ishlov berish, qayta ishlash va transportda tashishning butun texnologik sikli doirasida yuzaga keladigan texnologik yo'qotishlarni hisobga olgan holda, qonunchilikda belgilangan tartibda vakolatli organ tomonidan tasdiqlangan normalar doirasida, bunday normalar mavjud bo'lmaganda esa – soliq to'lovchi tomonidan tasdiqlangan normalar doirasida aniqlanadi.

olishning) va foydali qazilmalarga birlamchi ishlov berishning (ularni qayta ishlashning) texnologik sikli doirasidagi yo'qotishlar texnologik yo'qotishlar deb e'tirof etiladi, xususan:

foydali qazilmalarni qazib olish chog'idagi yo'qotishlar, shu jumladan ularning qoldiqlari (ajratib olib bo'lmaydigan zaxiralari);

uglevodorodlarni dastlabki sanoat maqsadida qayta ishlash chog'idagi yo'qotishlar;

qatlamdagi bosimni saqlab turish va (yoki) uglevodorodlarni yopiq texnologik sikl doirasida ajratib olish uchun mahsuldor qatlamga qayta haydab kiritiladigan tabiiy

Soliq solish obyekti foydali qazilmaning har bir turi bo'yicha alohida aniqlanadi.

SOLIQ SOLISH OBYEKTI BO'LMAYDI:

solliq to'lovchilarga berilgan yer uchastkalari doirasida qazib olingan (ajratib olingan) hamda shaxsiy xo'jalik va maishiy ehtiyojlari uchun foydalanilgan, keng tarqalgan foydali qazilmalar. Keng tarqalgan foydali qazilmalar ro'yxati qonunchilikda belgilanadi;

qonunchilikda belgilangan tartibda daryo o'zanlarini tozalash va qirg'oqlarni mustahkamlash ishlari natijasida qazib olingan (ajratib olingan) noruda foydali qazilmalar, bundan realizatsiya qilingan foydali qazilmaning hajmi mustasno.

Soliq bazasi

Soliq bazasi soliq to'lovchi tomonidan mustaqil ravishda har bir qazib olingan (ajratib olingan) foydali qazilmaga nisbatan aniqlanadi.

Soliq (hisobot) davri boshlanganidan e'tiboran o'sib boruvchi yakun bilan aniqlanadigan qazib olingan (ajratib olingan) foydali qazilma hajmining qiymati soliq bazasidir.

Agar ushbu moddaning [to'qqizinchi — o'n birinchi qismlarida](#) boshqacha qoida nazarda tutilmagan bo'lsa, qazib olingan (ajratib olingan) foydali qazilma hajmining qiymati soliq (hisobot) davri uchun o'rtacha olingan realizatsiya qilish bahosida hisob-kitob qilinadi.

Soliq (hisobot) davri uchun o'rtacha olingan realizatsiya qilish bahosi har bir qazib olingan (ajratib olingan) foydali qazilma bo'yicha pulda ifodalangan realizatsiya qilish hajmlarini (qo'shilgan qiymat solig'ini va aksiz solig'ini chegirgan holda) naturada ifodalangan realizatsiya qilish hajmiga bo'lish orqali alohida aniqlanadi.

Agar qazib olingan (ajratib olingan) foydali qazilmalar shaxsiy ishlab chiqarish yoki xo'jalik ehtiyojlari uchun qisman foydalanilsa, soliq bazasi qazib olingan (ajratib olingan) foydali qazilmaning butun hajmi hisobida, ushbu foydali qazilmaning o'rtacha olingan realizatsiya qilish bahosidan kelib chiqqan holda aniqlanadi.

Soliq (hisobot) davrida foydali qazilma realizatsiya qilinmagan taqdirda, soliq bazasi realizatsiya qilish amalga oshirilgan oxirgi soliq (hisobot) davrida foydali qazilmani realizatsiya qilishning o'rtacha olingan narxidan kelib chiqqan holda aniqlanadi.

Soliq bazasi

- Foydali qazilmalarni qazib olish (ajratib olish) boshlanganidan buyon ular realizatsiya qilinmagan taqdirda, soliq bazasi soliq (hisobot) davrida mazkur foydali qazilmalarni qazib olishning (ajratib olishning) 20 foizga oshirilgan ishlab chiqarish tannarxidan kelib chiqqan holda aniqlanadi. Bunda soliq to'lovchi realizatsiya qilish amalga oshirilgan birinchi hisobot davrida hisoblangan soliq summasiga hisobot davrida shakllangan o'rtacha olingan narxidan kelib chiqqan holda keyingi tuzatishni kiritishi shart.
- Qazib olingan (ajratib olingan) foydali qazilmadan to'laligicha shaxsiy ishlab chiqarish yoki xo'jalik ehtiyojlari uchun foydalanilgan hollarda soliq bazasi qazib olingan (ajratib olingan) foydali qazilmaning 20 foizga oshirilgan ishlab chiqarish tannarxidan kelib chiqqan holda aniqlanadi.

Soliq bazasi

- Soliq to'lovchi qazib olingan tabiiy gazni va (yoki) neftni mustaqil ravishda yoxud qaytarish sharti bilan qayta ishlashga berish asosida qayta ishlashni amalga oshirgan hollarda soliq bazasi ushbu foydali qazilmalardan olingan mahsulotlarni realizatsiya qilish bahosidan kelib chiqib, ularga soliq to'lovchi tomonidan sarflangan dastlabki ishlov berish, ularni qayta ishlash va transportda tashish xarajatlari chegirib tashlangan holda aniqlanadi.
- Agar ushbu Kodeksning [451¹-moddasida](#) boshqacha qoida nazarda tutilmagan bo'lsa, qimmatbaho, rangli va radioaktiv metallarni, shuningdek nodir elementlarni hamda nodir yer elementlarini qazib olishda soliq bazasi ushbu foydali qazilmalarni realizatsiya qilishning o'rtacha olingan narxidan kelib chiqqan, ularga ishlov berish (ularni boyitish), ularni qayta ishlash va (yoki) transportda tashish xarajatlari chegirib tashlangan holda aniqlanadi.
- Foydali qazilmalarning ayrim turlariga nisbatan soliq bazasini aniqlashning o'ziga xos xususiyatlari ushbu Kodeksning [451¹-moddasida](#) belgilanadi.

Metallarning ayrim turlarini qazib olish (ajratib olish) chog'ida soliq bazasini aniqlashning o'ziga xos xususiyatlari

- Oltin, kumush, platina, palladiy, mis, rux, qo'rg'oshin va molibden (bundan buyon ushbu moddada metallar deb yuritiladi) bo'yicha soliq bazasi ruda, konsentrat va (yoki) qayta ishlashning yakuniy mahsuloti (tayyor mahsulot) tarkibidagi har bir metallga nisbatan aniqlanadi.

Metallarning ayrim turlarini qazib olish (ajratib olish) chog'ida soliq bazasini aniqlashning o'ziga xos xususiyatlari

Metallarni qazib olish (ajratib olish) chog'ida quyidagilar soliq bazasi bo'ladi:

1) agar ushbu qismning [2-bandida](#) boshqacha qoida nazarda tutilmagan bo'lsa, rudani (konsentratni) realizatsiya qilish chog'ida — qazib olingan (ajratib olingan) metallning qiymati, ushbu qiymat rudaning (konsentrantning) tarkibida mavjud bo'lgan metall hajmiga nisbatan qo'llaniladigan o'rtacha arifmetik birja bahosi va o'rtacha olingan realizatsiya qilish bahosi o'rtasida olingan yuqoriroq narx bo'yicha hisob-kitob qilinib, unga ishlov berish (uni boyitish), uni qayta ishlash (affinaj) va (yoki) transportda tashish xarajatlari chegirib tashlanadi;

2) oltin va misni realizatsiya qilish chog'ida — qazib olingan (ajratib olingan) metallning qiymati, ushbu qiymat ruda, konsentrat va (yoki) qayta ishlashning yakuniy mahsuloti (tayyor mahsulot) tarkibida mavjud bo'lgan metall hajmiga nisbatan qo'llaniladigan soliq (hisobot) davri uchun o'rtacha arifmetik birja bahosi va o'rtacha olingan realizatsiya qilish bahosi o'rtasida olingan yuqoriroq narx bo'yicha hisob-kitob qilinib, unga ishlov berish (uni boyitish), uni qayta ishlash (affinaj) va transportda tashish xarajatlari chegirib tashlanmaydi. Bunda soliq to'lovchi oltin va mis bo'yicha soliq bazasini ushbu xarajatlarni chegirib tashlagan holda belgilashga haqli;

3) mustaqil ravishda yoxud qaytarish sharti bilan qayta ishlashga berish asosida ajratib olingan kumushni, platinani, palladiyni, ruxni, qo'rg'oshinni yoki molibdenni realizatsiya qilish chog'ida — qazib olingan (ajratib olingan) metallning qiymati, ushbu qiymat soliq (hisobot) davrida o'rtacha arifmetik birja bahosi va o'rtacha olingan realizatsiya qilish bahosi o'rtasida olingan yuqoriroq narx bo'yicha hisob-kitob qilinib, soliq to'lovchi tomonidan unga ishlov berish (uni boyitish), uni qayta ishlash va (yoki) transportda tashish uchun qilingan xarajatlar chegirib tashlanadi.

Agar ajratib olingan kumush, platina, palladiy, rux, qo'rg'oshin yoki molibden rudadagi asosiy metall bo'lmasa yoki ularni ajratib olish oltin va (yoki) mis ajratib olinayotgan (boyitilayotgan, qayta ishlanayotgan) ishlab chiqarish quvvatlarida amalga oshirilayotgan bo'lsa, soliq to'lovchi soliq bazasini ularga ishlov berish (ularni boyitish), ularni qayta ishlash (affinaj) va transportda tashish xarajatlarini chegirib tashlamagan holda aniqlashga haqli.

Kumushni, platinani, palladiyni, ruxni, qo'rg'oshinni yoki molibdenni ajratib olish chog'ida ushbu metallar rudadagi asosiy metallar bo'lsa, boshqa metallar, shu jumladan oltin va mis bo'yicha soliq bazasi ularga ishlov berish (ularni boyitish), ularni qayta ishlash (affinaj) va transportda tashish xarajatlari chegirib tashlangan holda aniqlanadi.

Metallarning ayrim turlarini qazib olish (ajratib olish) chog'ida soliq bazasini aniqlashning o'ziga xos xususiyatlari

Agar soliq to'lovchi metallar bilan birga boshqa qimmatbaho, rangli va radioaktiv metallarni, shuningdek ushbu moddaning [birinchi qismida](#) nazarda tutilmagan nodir elementlarni va nodir yer elementlarini ajratib olayotgan bo'lsa, boshqa metallar (elementlar) bo'yicha soliq bazasi ularga ishlov berish (ularni boyitish), ularni qayta ishlash (affinaj) va transportda tashish xarajatlarini chegirib tashlangan holda, o'rtacha olingan realizatsiya qilish bahosi bo'yicha aniqlanadi.

Agar soliq to'lovchi rudadagi asosiy metallar bilan birga boshqa metallarni, shu jumladan texnogen chiqindilardan (chang, shlak, kek, shlam va boshqalardan) metallarni ajratib olsa, ushbu metallar (elementlar) bo'yicha soliq solinadigan baza ularga ishlov berish (ularni boyitish), ularni qayta ishlash (affinaj) va transportda tashish xarajatlarini chegirib tashlangan holda o'rtacha olingan (o'rtacha arifmetik birja) realizatsiya qilish bahosidan kelib chiqib aniqlanishi mumkin.

Metallarning ayrim turlarini qazib olish (ajratib olish) chog'ida soliq bazasini aniqlashning o'ziga xos xususiyatlari

- Soliq (hisobot) davri uchun oltin, kumush, palladiy va platina bo'yicha o'rtacha arifmetik birja narxi soliq organlari tomonidan London qimmatli metallar bozori uyushmasining (London Bullion Market Association) ertalabki fiksingi asosida, boshqa metallar bo'yicha esa London metallar birjasining (London Metal Exchange) ma'lumotlari asosida aniqlanadi.
- Soliq (hisobot) davri uchun o'rtacha arifmetik birja narxi narxlar qaysi valyutada belgilangan bo'lsa, shu valyuta bo'yicha O'zbekiston Respublikasi Markaziy banki tomonidan e'lon qilingan valyuta kursiga ko'paytirilgan metallar narxlarini qo'shishda hosil bo'lgan summani ko'rsatilgan narxlar belgilangan kunlar soniga bo'lish orqali aniqlanadi.
- Soliq (hisobot) davri uchun o'rtacha olingan realizatsiya qilish bahosi soliq to'lovchi tomonidan mustaqil ravishda, ushbu Kodeks 451-moddasining [to'rtinchi qismida](#) belgilangan tartibda aniqlanadi.
- Soliq organlari har oyda, soliq (hisobot) davridan keyingi oyning o'ninchi sanasidan kechiktirmay, o'zlari ushbu moddaning [yettinchi](#) va [sakkizinchi qismlariga](#) muvofiq hisob-kitob qilgan har bir metall turi uchun o'rtacha arifmetik birja narxini O'zbekiston Respublikasi Davlat soliq qo'mitasining rasmiy veb-saytiga joylashtiradi.

Soliq stavkalari

T/r	Foydali qazilmalar guruhi	Soliq solish obyektining nomi	Soliq stavkalari, foizlarda
1.	Energiya manbalari	Neft, tabiiy gaz, gaz kondensati	10
		Utilizatsiya qilingan tabiiy gaz, realizatsiya qilingan hajmi bo'yicha	5
		Yer ostiga joylashtirilgan gaz	2,6
		Ko'mir, yonuvchi slanslar	4
2.	Qimmatbaho metallar	Oltin, kumush, palladiy, platina va platina guruhi, osmiy va boshqa qimmatbaho metallar	7
3.	Rangli metallar	Mis, qo'rg'oshin, rux, molibden, nikel, kobalt, qalay, surma, simob, alyuminiy	7
		Boshqa rangli metallar	10
4.	Radioaktiv metallar, nodir elementlar va nodir yer elementlari	Uran, toriy, radiy	8
		Volfram	2,7
		Reniy, selen, tellur, indiy, vismut, tantal, niobiy, berilliy, litiy, rubidiy, seziy, galiy, titan, sirkoniy, gafniy, talliy, kadmiy	8
		Lantan va lantanoidlar, ittriy, skandiy	8
		Boshqa radioaktiv metallar, nodir elementlar va nodir yer elementlari	8
5.	Nodir tosh xomashyosi	Feruza, listvenit, rodonit, zmeyevik, marmar yo'l-yo'l aqiq, kaxolong, yashma, xalsedon, aqiq, gematit va boshqa qimmatbaho, yarim qimmatbaho va zeb-ziynat uchun toshlar xomashyosi	10
6.	Qora metallar	Temir	5
		Titan, marganets, xrom, vanadiy va boshqa qora metallar	4

Soliq stavkalar

7.	Kon-kimyo xomashyosi	Mineral pigmentlar	5,5
		Yod	4,8
		Mineral tuzlar (tosh tuz (ovqatga ishlatiladigani), kaliy tuzi, sulfat tuzi), karbonat xomashyosi (ohaktoshlar, dolomitlar), mineral o'g'itlar (glaukonit, fosforitlar va boshqalar) hamda boshqa kon-kimyo xomashyosi	3,5, biroq 5 000 so'm/kub.m dan kam bo'lmagan
9.	Noruda qurilish materiallari	Sement ishlab chiqarish uchun mo'ljallangan ohaktoshdan tashqari tsement xomashyosi	5
		Sement ishlab chiqarishga mo'ljallangan ohaktosh	22 500 so'm/tonna*
		Tabiiy bezaktoshdan bloklar, arralanadigan xarsangtosh, xarsangtosh, gips toshi, gips va angidrid, ganch, marmar, ohaktosh-chig'anoq, ohaktosh (sement va ohak ishlab chiqarish uchun mo'ljallangan ohaktoshdan tashqari), dolomitlar, qurilishda ishlatiladigan mayda toshlar, bazalt, granitlar, granodioritlar, granosiyenitlar, siyenitlar, porfirritlar, diabaz-porfirritlar, gabbro, slanets jinslari, karbonat xomashyosi, travertin	5, biroq 5 000 so'm/kub.m dan kam bo'lmagan
		G'isht-cherepitsa xomashyosi, lyosslar va lyossimon jinslar, qurilish qumi, qumtoshlar, qum-shag'al aralashmasi	5, biroq 3 750 so'm/kub.m dan kam bo'lmagan
		Ohak ishlab chiqarishga mo'ljallangan ohaktosh, farfor xomashyosi, keramzit xomashyosi, mergel, argillitlar, vulqon jinslari, pelitli tuffitlar, mineral tola ishlab chiqarish uchun bazalt, diabaz, gliyej, andezibazalt, temir tarkibli qo'shimchalar, magnetit — gematitli jinslar va boshqa noruda qurilish materiallari hamda keng tarqalgan foydali qazilmalar	5
10.	Texnogen mineral hosilalardan ajratib olingan foydali qazilmalar		Asosiy foydali qazilmalarni qazib olganlik uchun soliq stavkasining 50 foizi

* Belgilangan soliq stavkasi bo'yicha soliq sement ishlab chiqaruvchi zavodlar, shuningdek ularga sement xomashyosi — ohaktoshni realizatsiya qiladigan soliq to'lovchilar tomonidan to'lanadi. Sement ishlab chiqarish uchun faqat ko'mirdan foydalanuvchi zavodlar uchun soliq stavkasi 50 foizga kamaytiriladi.

Soliq stavkalari

- Agar 2021-yilning 1-sentabriga qadar kuchga kirgan bitimlar va shartnomalarda boshqacha qoida nazarda tutilmagan bo'lsa, uglevodorodlarni, qimmatbaho, rangli va (yoki) radioaktiv metallarni, nodir elementlarni va nodir yer elementlarini qazib olishni (ajratib olishni) amalga oshiruvchi, shuningdek mahsulot taqsimotiga oid bitim doirasida amalga oshiruvchi, davlat ulushi ustun mavqega ega bo'lgan korxonalariga, agar ushbu moddaning uchinchi qismida boshqacha qoida nazarda tutilmagan bo'lsa, O'zbekiston Respublikasi Prezidenti yer qa'ridan foydalanganlik uchun soliq bo'yicha oshirilgan stavkalarni belgilashi mumkin.
- Ushbu moddaning birinchi qismida belgilangan soliq stavkalari 2022-yil 1-yanvardan keyin qazib olish boshlangan yer qa'ri uchastkasida uglevodorodlarni, qimmatbaho, rangli va radioaktiv metallarni, nodir elementlarni va nodir yer elementlarini qazib olishni (ajratib olishni) amalga oshiruvchi, davlat ulushi ustun mavqega ega bo'lgan korxonalariga nisbatan ham

Soliq davri. Hisobot davri

yuridik
shaxslar
uchun

- soliq davri: chorak;
- hisobot davri: bir oy

jismoniy
shaxslar
uchun

- soliq davri: kalendar yil
- hisobot davri: kalendar yil.

Soliqni hisoblab chiqarish

- Soliq to'lovchilar soliqni ushbu Kodeksning [451](#) va [451¹-moddalariga](#) muvofiq aniqlangan soliq bazasidan va tegishli soliq stavkasidan kelib chiqqan holda, mustaqil ravishda hisoblab chiqaradi.
- Foydali qazilmalarning alohida turlari bo'yicha soliq summasi soliq bazasidan va belgilangan soliq stavkasidan, lekin belgilangan soliq summasidan kam bo'lmagan stavkasidan kelib chiqqan holda aniqlanadi.

solliq hisobotlarini taqdim etish va soliqni to'lash tartibi

solliq hisoboti

yuridik shaxslar tomonidan — solliq davri boshlanganidan e'tiboran ortib boruvchi yakun bilan har oyda, hisobot davridan keyingi oyning 20-sanasidan kechiktirmay;

jismoniy shaxslar tomonidan — yilda bir marta, solliq davridan keyingi yilning 1-fevralidan kechiktirmay.

Solliqni to'lash

yuridik shaxslar tomonidan — har oyda keyingi oyning 20 sanasidan kechiktirmay;

jismoniy shaxslar tomonidan — solliq hisobotini taqdim etish muddatidan kechiktirmay.

E`TIBORINGGIZ UCHUN
RAHMAT !!!

